

Az open access jövője – az OpenAIRE projekt

A nyílt hozzáférés (open access, OA) mára a tudományos kommunikáció szerves részévé vált Magyarországon, melynek terjesztésében a DEENK is évek óta tudatos, aktív szerepet játszik. Előadások, workshopok és kurzusok rendezésével igyekszünk a kutatókat és diákokat megismertetni a tudományos kommunikáció e viszonylag újkeletű formájának nemzetközi fejleményeivel.

Az open access publikálásnak számos vitathatatlan előnye közül kiemelkedik a nagyobb láthatóság, a tudományos munkák hatásának növekedése, az elismertség fokozása, valamint a kutatók közötti kommunikáció és együttműködés előmozdítása. Habár érezhető egyfajta ellánállás a kutatók részéről, számos tudományterületen az open access kétség kívül teret nyert és mostanra bevett publikálási formának számít. Az intézményi mandátumok és a finanszírozói követelmények ugyancsak arra ösztönzik a kutatókat, hogy eleget tegyenek a nyílt hozzáférésű politikák kitételeinek. Nem kivétel ez alól a Debreceni Egyetem sem, mely szintén arra törekszik, hogy repozitóriumában (DEA) egyre hangsúlyosabb szerepet kapjanak a nyílt elérésű tartalmak.

Az Európai Unió szintén nagy hangsúlyt fektet keretprogramjaiban az általa támogatott kutatások eredményeinek nyílt elérhetőségére. A legújabb, *Horizon2020* elnevezésű program irányelvei között ismételten fontos rész az open access publikálásra vonatkozó mandátum, aminek értelmében a kutatóknak kötelező a program keretein belül született eredményeiket open access folyóiratban publikálniuk, vagy nyílt intézményi repozitóriumba feltölteni és biztosítani a szabad hozzáférést.

Az Unió már egy korábbi, FP7 nevű keretprogramjában is kiemelt szerepet szánt az OA-nak. Éppen az ebben lefektetett kötelezettségek teljesítését segítő hivatkozást adta az **OpenAIRE** nevű programsorozat. A 2009-ben indult, 26 hónapra tervezett projekt elsődleges célja a kutatókat támogató infrastruktúra létrehozása volt. A projektben 27 országból összesen 38 partnerintézmény mellett a Debreceni Egyetem könyvtára a magyar helpdesk rendszer koordinátoraként vett részt. Az OpenAIRE keretei között épült ki az FP7 keretprogramban született kutatási publikációk feltöltéséhez szükséges elektronikus infrastruktúra, jöttek létre a kapcsolódó szabványok és születtek meg az interoperabilitást elősegítő irányelvek.

2011-ben az **OpenAIREplus** projekttel folytatódott a program. Ebben a megvalósítási szakaszban már a nyílt hozzáférésű

publikációk mellett a publikációkhoz tartozó adathalmazok feltérképezése, illetve azok open access elérésének biztosítása lett az elsődleges célkitűzés. Az OpenAIRE idejében kialakított infrastruktúrát az új követelményeknek megfelelően bővítették, illetve szoros együttműködést kezdeményeztek az adatbankok és repozitóriumok között. Ebben a projektben nagyobb hangsúlyt kapott a kutatók oktatása a nyílt hozzáférésű publikálás olyan gyakorlati kérdéseiről, mint a szerzői jog, az adatok migrálása, az interoperabilitás.

2015-ben a program ismét új szakaszba lépett. Az **OpenAIRE2020** - amint a neve is mutatja - erősen kapcsolódik a Horizon2020-ban lefektetett irányelvekhez. Az előző évekhez hasonlóan a DEENK több partnerrel együtt ismét részt vesz a nagyobb célokkal újtára induló projektben. A megvalósítandó célok között a kutatási források közötti interoperabilitás további növelése, a Horizon2020 OA mandátumainak támogatása, a tudományos kommunikáció új formáinak tesztelése és a nemzetközi együttműködések megerősítése szerepel.

Azonban nem az OpenAIRE sorozat az egyetlen, amelyben a könyvtár részt vesz.

Az International Visegrad Fund (IVF) „*Enhancing scholarly communication: National initiatives to manage research data in the V4 countries*” nevű projektjének fókuszában szintén az open access publikálás és kutatási adatmenedzsment áll, valamint azok a kihívások, melyekkel az nyílt hozzáférésű adatok kezelésével kapcsolatban a különböző intézményeknek szembe kell nézniük.

Görögh Edit

Köszönettel várjuk észrevételeiket az info@lib.unideb.hu címre, melyekkel hozzájárulhatnak a Könyvtár fejlesztéséhez, szolgáltatásaink megújulásához!

Az Egyetemi Életben eddig megjelent cikkeink elérhetők a DEA-ban.